

УДК 634.8:631.459(477.7)

Валерія КОЛОС

студентка

Людмила БОНДАР

доцент кафедри садівництва, виноградарства,
біології та хімії, к. б. н.

Одеський державний аграрний університет

м. Одеса, Україна

ПРОТИДІЯ ЕРОЗІЇ ПРИ ВИРОЩУВАННІ ВИНОГРАДУ НА СХИЛОВИХ ДІЛЯНКАХ В УМОВАХ ПІВДНЯ УКРАЇНИ

Земля є найважливішою складовою природних ресурсів, базою рослинного і тваринного світу, резервом природних ресурсів, робочою базою промисловості, населених пунктів і доріг, основним засобом виробництва в сільському господарстві. Тому раціональне використання земель є необхідною складовою комплексної експлуатації та охорони природних ресурсів (1).

Україна достатньо забезпечена орними землями, але їх кількість на душу населення не корелює з рівнем продовольчої безпеки, оскільки останній залежить не лише від площі земельних ресурсів і родючості ґрунтів, а й від рівня культури землеробства, структури посівів, економіки, розвитку переробної промисловості, соціальних умов та рівень життя.

Як показує аналіз даних, в Україні майже не має резервів для збільшення площ сільськогосподарських угідь. Тому основним напрямком ефективного землеробства є інтенсивне екологічне землеробство з організацією протиерозійного відновлення території.

Велика частина земельних ділянок Одеської області представлена балками, ярами, схилувими землями, особливо вздовж узбережжя Чорного моря. Відповідно, високий рівень розораності таких земельних ділянок, у тому числі схилувих або навпаки недбалість за цими ділянками, тобто практично повне припинення робіт із захисту ґрунтів призвели до розвитку значних ерозійних і деградаційно руйнівних процесів. Важливим напрямком зниження інтенсивності ерозійних процесів, подальшої деградації ландшафтів і сільськогосподарських ґрунтів є продовження робіт з ліквідації малопродуктивних і небезпечних для ерозії земель, скорочення ріллі під обробіток, перетворення їх на природні кормові угіддя та лісорозведення.

Щодо схилувих ділянок, особливо південної експозиції то, як показує іноземний досвід, для запобігання виникнення ерозії та отримання з цих ділянок ще й врожаю, а відповідно і коштів – це вирощування на них виноградних насаджень (рис. 1).

Рис. 1 Вирощування виноградних насаджень на схилах в Європейських країнах.

Адже виноград є досить пластичною культурою. Це підтверджується тим, що виноградна лоза добре пристосована до вирощування на малопродуктивних схилах та інших землях. Саме в цих умовах отримують виноград високої якості. За кордоном, великим попитом користуються вина з винограду вирощеного саме на схилах. Практичний досвід передових іноземних сільськогосподарських підприємств, де схили під виноградні насадження освоювались по проектах з урахуванням протиерозійних організації території та при максимальному використанні механізації, показує, що вирощування винограду на схилах високоефективне та рентабельне. Крім того, закладання виноградних насаджень на малопродуктивних землях (схилах) зменшує ґрунтову ерозію та перетворює круті схили у високопродуктивні угіддя.

Метою наших досліджень є протидія ерозії при вирощуванні виноградних насаджень на схилових ділянках в умовах Півдня України.

Як вже зазначалось, за своєю природою виноград досить пластична культура, отже його можна доволі успішно вирощувати не тільки на рівнинах, але й на схилових ділянках. При використанні схилів під виноградні насадження в залежності від крутизни застосовують різні засоби освоєння їх. Щоб уникнути водної та ґрунтової ерозії, нами були засвоєні схили методом терасування, однак різними способами (рис. 2).

а

б

Рис. 2 Освоєння схилів: а) «ступені»; б) тераси.

Перший спосіб терасування «ступенями» (рис. 2а), полягав у так би мовити класичному нарізанні терас (ступенів) на схилі, де кожному ступеню укріплювали тимчасово дошками, щоб поки не приживиться виноградна рослина та не укріпить схил кореневою системою, не було зсуву землі. Така система терасування підходить при освоєнні схилів крутизною від 8° до 25°.

Другий спосіб терасування (рис. 2б), полягав у нарізанні окремих терас на схилі і укріплення їх бетонними стінками, з улаштуванням спеціальних водовідводів для затримання води. Ця система має більш високі капіталовкладення у порівнянні з першою, однак її можна застосовувати при освоєнні схилів крутизною більше 25°.

Роки спостереження, аналізу за дослідними ділянками показали, що при другому способі освоєння схилів ніяких видів ерозії не спостерігалось, виноградні рослини розвивалися чудово і вже почали отримувати перші врожаї. Проте недоліком даної даного способу є великі капіталовкладення при будівництві терас, які потребують довгострокової віддачі. Перший спосіб освоєння схилу вимагає менших капіталовкладень, однак, як показав дослід, що в перші роки після садіння виноградних насаджень допоки виноградна рослина не розростеться, а саме її коренева система, бажано для того, щоб захистити поверхневий шар ґрунту від водної ерозії (якщо в зоні розміщення схилів є вірогідність прояву дощів зливого характеру), міжряддя 2-3 роки утримувати під залуженням бобово-злаковими травами (люцерна, еспарцет, райграс луговий, вівсяниця та інші).

Висновок. Отже для захисту ґрунтів від ерозійних процесів та раціонального використання земельних ресурсів, освоєння малопродуктивних схилів потрібно проводити з урахуванням протиерозійної організації території та вирощувати там культури, які будуть максимально підходити під ці умови. Як показує іноземний досвід та наш приклад, що краще вирощувати на них виноградні насадження методом терасування схилів.

Список використаних літературних джерел.

1. І.А. Шувар, В.П. Гудзь, В.І. Печенюк, Є.О. Юркевич Обробіток ґрунту в адаптивно-ландшафтних системах землеробства: Навчальний посібник / за ред. І.А. Шувара. Львів: НВФ «Українські технології», 2011. 384 с.
2. Виноградарство / под ред. Литвинова П.И. К.: Урожай, 1978. 360 с.
3. Іщенко І.О., Савчук Ю.О., Хреновськов Е.І. Закладання виноградних насаджень із застосуванням сорбційних матеріалів при освоєнні схилів / *Актуальні проблеми розвитку аграрної освіти і науки та підвищення ефективності агропромислового виробництва: збірник матеріалів міжнародної науково-практичної конференції*, 20-21 вересня 2018 р. – Одеса, Бондаренко М.О., 2018. С. 91-94.